

AFSCHEID VAN RENÉ DE CLERCQ

TOESPRAAK AAN DE
GROEVE TE LAGE
VUURSCHE OP 17 JUNI
1932, DOOR Dr. A. JACOB

Instituut De Vooy
voor Nederlandse Taal-
en Letterkunde aan de
Rijksuniversiteit te Utrecht

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT

INSTITUUT
DE VOOYS

INSTITUUT
DE VOOYS
VL N
CLE
c 4

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0857 4711

sec.

AD 33620

Nel. Ant.

VLN

CLE

C4

Van alle dingen is niets zo bitter voor Uw genoten, René de Clercq, als U te zien voortijdig aan de eeuwige lijn gekomen. Velen gingen met U de weg van hun jeugd. Velen staarden op naar U vol verwachting om de ontwikkeling van Uw stoute gang, helaas nu tot staan gebracht voor immer.

Gij waart geboren voor de kamp.

Toen Gij zoudt optreden was de figuur van de vooroorlogse politiek in België een driehoeksfiguur, waarvan de katholieke, liberale en socialistiese partijen de zijden vormden, en uit elk van deze partijen zochten vooraanstaande mannen contact met U, begaafde jonge man, om Uw dichterschap te binden aan haar belang.

De katholieke staatspartij stootte U af door haar smalle plichtenleer die partij, staat en kerk in dienst stelde van een plutokratie die Gij verfoeidet.

De liberale staatspartij ging geheel in de wil van de geldmachten op en drukte het stempel van haar Franse afkomst en verfransingsideaal op al haar handelingen. Het was duidelijk dat daar Uw plaats niet was.

Wat verwondering kan wekken is, dat Gij die U zozeer voelt aangetrokken tot de zaak der arbeiders — waart Gij niet voortgekomen uit hen? — dat Gij, gesproten uit een Rooms gezin, niet zijt gegaan van meet af naar de kristelijke arbeidersbeweging van priester Daens, die in de lijn van Rerum Novarum door de dramatiek van haar worsteling met de katholieke partij een aanrakingspunt scheen te moeten bieden met diepe gronden van Uw gemoed. Was het dat Gij eerst Uw lyriese periode moest doormaken die, naar Gij zeidet, bij de schepper van het woord voorafgaat aan de dramatische?

In elk geval is het opmerkelijk dat Gij, met voorbijgaan van Aalst, gingt naar het Gent van de sociaaldemokraten. Gij vermoeddet niet dat de ontgoheling U op de voet zou volgen. Alles wat

zweemde naar de zelfstandigheid van de persoonlijkheid werd door de Gentse Marxisten veroordeeld als de uitloper van een schadelijke heldenverering welke afbreuk deed aan de gangbare voorstelling dat het alleen op de wetmatigheid van de economiese ontwikkeling aankwam, en waarbij een verband werd gelegd met de idee van het privaatkapitalisme. Tegen deze argwaan tegenover het persoonlijke geestelijke initiatief was het dat Gij aanbotstet. Hierbij kwam dat de socialistiese beweging de Vlaamse beweging niet naast zich erkende als een andere macht met zelfstandig wezen opgerezen uit een andere wortel, maar dat zij de aktie voor het Vlaamse recht wilde zien als voor een afgeleid recht bepaald door de socialistiese stelregelen. Deze tegenstellingen hebben de breuk gebracht.

Ook in de toenmalige Vlaamse beweging kont Gij U niet thuisgevoelen waar deze beweging steeds weer werd misbruikt als gangmaker van de gevestigde politieke partijen en geleid door ambtenaren van wie het flamingantisme U voorkwam als dadenloos en dor.

In de dagen van Uw teleurstelling was het dat ook over U de krisis losbrak die over Europa woedde in de geesten van hen die zich in haar vastgelopen beschaving verkeerd geplaatst achtten. Zoals er waren die een wijkplaats zochten naar de verre eilanden van de gelukzaligen onder het Zuidkruis, zo zocht Gij een toevlucht, Harmen Riels, in Gingolph's hut op de Verlaten Berg, want Vlaanderen leek voor Uw hart onbewoonbaar.

Maar de macht die uiteindelijk U zou ontrukken aan de greep der vertwijfeling, die U zou verjongen in de bronnen van de grote levensernst, die macht was de geest die zou leven in het Aktivisme. Van hoe hopeloos onbegrip van Uw diepste wezen getuigde het te pogen, dan nog wel met lokkingen en bedreigingen, om U af te houden van

de nieuwe kracht die in waarheid voor U de innerlike bevrijding betekende!

Voor U, dichter-strijder, was de politiek een atmosfeer, niet een konstruktie. Voor het samenstel der politieke krachten hieldt Gij Uw oog gesloten zolang niet pathetische ontknoppingen de spanning kwamen duiden van Uw sentiment. Dan waart Gij gereedschap en tolk tegelijk, wiekslag van het gebeuren waarop de gemeenschap streefde. Het opgehoopte politieke gevoel ontladde zich in de drang der uitbarsting. De davering hiervan vernamen op een heuglike morgen de heren van Havre toen zij vergaten dat ook Vlaanderen in België lag. Het was de dreun van de naderende lawine door het kamplied losgemaakt. Het oude stortte, het nieuwe brak baan, de tijd scheurde. Zo wonderkrachtig werkte het geweld van Uw lied.

Sprong ooit een macht roekelozer om met het nationale probleem als de Belgiese? Zij ging hierbij te werk van het oude Griekse aksioma uit dat er volkeren waren voorbestemd om te heersen naast volkeren voorbestemd om te dienen. Tot deze laatsten behoorde dan het Vlaamse volk. Zozeer was de Vlaamse knechtsheid in die dagen een ingegrifte Belgiese gemeenplaats dat toen Gij, de Clercq, om Uw aktivisties streven als leider van „De Vlaamsche Stem” uit Uw leraarsambt werd ontzet, een Waals industrieel uit de Antwerpse agglomeratie, aan Uw houding de maatstaf aanlegend van het heersersvolk, de opmerking kon maken, dat dit ongetwijfeld de manier was om een volk te redden, als altans, voegde hij er hooghartig bij, dit volk nog kon worden gered.

Zou iemand onder de levenden dieper dan Gij de schande gevoeld hebben waaronder het Vlaamse volk gebukt ging, feller dan Gij de lafheid hebben gevloekt waardoor het dreigde ten onder te gaan, starder dan Gij hebben vertrouwd in zijn nieuwe grootheid?

Van de gloeiende ijzers van Uw toorn staat nog het merk gebrand in zo menige vergulde rug gekromd onder een paradedegen. Toen de grote les van het jeugdwerk van Hendrik Conscience, de leer van het nationale zelfrespekt en de nationale dapperheid, op het punt stond voor Vlaanderen verloren te gaan, toen alles wat Rodenbach had voorgehouden, Vlaamse fierheid, Vlaamse trouw, Vlaamse onverzoenbaarheid met Waalse dwang, werd losgelaten en prijsgegeven, toen stondt Gij op, de Clercq, vermand in strijdbaarheid, men zou willen zeggen haast met de potigheid van de gezonde dorpskerel met klare kijkers, telg uit een geslacht dat, met dit volk, in tijden had braak gelegen en zijn tijd gebeid. Op geen andere grond dan alleen Uw onbegrensd geloof dat bereid was, de tirannie ten spijt, tot de gevaarlike onafwijsbare Vlaamse werken, pleegdet Gij hoog verzet. In dit begenadigde ogenblik richtte zich aan U op een volk dat in de ontkrachting en de ontmoediging, in de ontrouw aan de verplichtingen van zijn voormalige edele staat, smadelik had terneergelegen.

De verdrukker, naar de kern van zijn macht getast, sloeg U en Gij vingt de speerstoet op. Hoe hebt Gij de stonde geloofd die U dit lot beschoor! Gij waart blijde met Uw afstelling als een kind. Gij voorzaagt de vloedgolf die nu zou komen en de verdrukker terugslaan. Het was niet alsof een slag op U neerkwam, het was alsof een dauw op U neerdaalde, over de onstilbare brand van Uw Vlaams verlangen, over de ontembare gloed van Uw vrijheidsdorst, alle wonden helend bij Uw geestelijke worstelingen geslagen. Het oude woord van wijsheid werd bewaarheid aan U: dat het geluk was in de vrijheid en de vrijheid in de moed. Alles plaatstet Gij in het teken van het Goede, het enige goed waaraan alle macht moest dienstbaar gemaakt.

De geesteshouding waarin de bewogenheid van

Uw streven besloten lag, heeft vaak tot bevreemding aanleiding gegeven. Uw felste aktivisteliëden volgden immers slechts luttele weken op Uw Belgiese koningsliederen. Men heeft U beschuldigd van wispelturigheid. Wie zo spraken zagen niet dieper dan de oppervlakte. Volksdichter van de oude, aan het grootkapitalistiese produktieproces voorafgaande bedrijfsvormen, elders lang reeds verlaten, in Uw streek nog bekend, was in Uw geest daarmee iets blijven hangen van de geest van het voorrevolutionaire tijdvak, een verdrongen kompleks van de verhouding tussen heer en man dat U van de oorlog in de termen van een heervvaart deed spreken. Vandaar in Uw loyauteit die schielike ommekeer, toen de vorstelike hand niet aangreep de trouwe hand van de volksman op wiens handpalm de onvervreemdbaarheid lag van het onverjaarde Vlaamse recht.

Uw gedicht was een funktie van de strijd. Het kon niet anders dan op- en neergaan met de kamp die het bezielde zoals het erdoor bezielde werd, in-zinken waar die inzonk. Het Vlaamse nationalisme heeft na de oorlog ook tijden van nedergang gekend. (Het kwaad, zeydet Gij, zat in het „verpenningen“). Dan bleven Uw grote bazuinstoten uit die Uw zangen verwant maakten aan de Geuzenliederen. Maar over het hiaat hielpt Gij ons heen door een boog van onuitputtelike ironizeringen die onverdelgbare humor puntte in Uw vers. Tegenover Uw kamplied, dat Gij verweven wist met het algemene gehalte van onze strijdwil, stondt Gij objektief. En wees kritiek op een mindere waarde, het wierp op kameraadschap niet meer schaduw dan het zingende hart van de leeuwerik op de akker werpt. Des te hartstochteliker stondt Gij op uitkijk naar de tekenen die de stilstand zouden keren in de beweging en het oponthoud in Uw werk. Zoals de akker het water nodig heeft en het

zaad, zo hadt Gij de vloed nodig van de daad voor Uw groot kampvers.

Intussen stuwde Uw leven voort als een stroom in bredere bedding, de aanknoping vindend met de orangistische traditie, die in de Vlaamse beweging zit, in de gedachte van de Dietse Delta. Gij werdt de wekstem van de Dietse kamp. Reeds hadt Gij het oprukken vernomen van de jeugdige Dietse scharen, het doorzetten van wederom een nieuwe taak. Het vuur van Uw lied had haar begeleid, had Uw uur niet geslagen.

Grote Dood, gij zijt duister in wat gij doet. Onverschillig stelt gij grenzen aan de werker. Doch ook aan uw werk zijn grenzen gesteld. De Zegger van de beweging kunt gij wegnemen, zijn mond doen verstommen, niet zijn taal. Zijn wachtwoord blijft schallen: dat Dietslands herstel boven alles gaat.

In de plooiën gehuld van de geliefde vlag verzinkt vóór ons deze lieve Dode en wij moeten scheiden.

Het was U niet vergund, René de Clercq, de aloude standaard ontrold te zien boven de tinnen van onze bevrijde belforten. Maar in vervulling ging toch Uw vrome wens.

Uw gedachtenis heil, heraut van de nationale plicht, bouwman van de waardigheid van de Dietse natie, bezieler en dichter bij godsgenade, driewerf heil! Naar Uw woord heeft Uw dag mogen strekken tot een morgen aan een trotser volk!

UBU

ADB

362